

Azərbaycanda multikulturalizm və multikultural dəyərlər

Azərbaycanda əsrlər boyu multikultural dəyərlər, millətlərəarası və dinlərarası münasibətlər sahəsində ənənələr mövcud olub. Tarixən, bütün xalqlara, milli azlıqlara və etnik qruplara eyni - normal münasibət bəslənib. Azərbaycan dövləti ardıcıl və düzgün milli siyasət yeridib, milli azlıqların hüquqlarının təminatı sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə edib.

Multikulturalizm Azərbaycanın dövlət siyasətinin bir hissəsi olmaqla bərabər, həm də xalqımızın həyat tərzinə çevrilib. Belə ki, Azərbaycan çoxmədəniyyətli bir dövlət olub. Keçmiş dövrlərdən bəri burada müxtəlif xalqların (avarlar, talışlar, ləzgiilər, udinlər və s.), dinlərin nümayəndələri əsrlər boyu dinc və mehriban, sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayıblar. Ulu öndər Heydər Əliyev deyirdi ki, "Azərbaycan müxtəlif millətlərin, xalqların dinc və yanaşı yaşadığı ölkədir". Həmçinin, ölkəmizdəki bu tolerant mühiti, dövlətimizin apardığı multikulturalizm siyasətini ölkəmizə gələn xarici qonaqlar və turistlər yüksək dəyərləndirirlər. Bu gün beynəlxalq aləmdə etiraf edilən həqiqətlərdən biri Azərbaycanın zəngin mədəni-mənəvi irsə və tolerantlıq ənənələrinə malik olmasıdır.

Əsas ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan multikulturalizm siyasəti Prezident cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam və inkişaf etdirildi. Belə ki, Azərbaycanı dünyada multikulturalizm mərkəzi kimi tanımaq və mövcud multikultural modelləri tədqiq və təşviq etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 28 fevral 2014-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının millətlərəarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşavirliyi təsis edilmiş, 15 may 2014-cü il tarixli Sərəncamı ilə isə Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi yaradılmışdır.

Bu Mərkəz yarandığı gündən bu günədək ötən 5 il ərzində Prezident cənab İlham Əliyevin qarşıya hədəf kimi qoyduğu mühüm layihələri həyata keçirir və bir sıra uğurlara imza atıb. Mərkəz dünyada sosial-mədəni, etnik və dini müxtəlifliyin qorunması, xalqlar və konfessiyalar arasında səmərəli dialoqun qurulması, Azərbaycan reallıqlarının beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması üçün fəaliyyətini ölkə ərazisi ilə məhdudlaşdırmayıb, öz baxışlarını, araşdırmalarını və təkliflərini beynəlxalq müstəviyə də çıxara bilib. Mərkəzin önəmli layihələrindən biri də mütəmadi olaraq ildə iki dəfə təşkil edilən beynəlxalq multikulturalizm Yay və Qış məktəbləridir. Beynəlxalq Yay və Qış məktəblərinə hər il dünyanın müxtəlif ölkələrindən çox sayda gənc iştirakçı qatılır. Bu məktəblərin nəticəsi olaraq Yay və Qış məktəblərinin iştirakçıları arasında səmimi münasibətlər qurulur, onlar mütəmadi olaraq ölkəmizdə multikultural və tolerant mühit, dini-mədəni müxtəlifliyin birliyi,

gözəl təbiət, yüksək qonaqpərvərlik, müxtəlif dinlər, mədəniyyətlər və icmalar arasındakı münasibətlərin təcürübədə necə olduğunu, ümumilikdə multikulturalizm modeli haqqında məlumatlandırılırlar. Qonaqlar buradakı etnik mədəni müxtəlifliyin, multikultural dəyərlərin qorunmasının bilavasitə şahidi olurlar. Azərbaycana gələn gənclər xalqımızın qonaqpərvərliyindən, mehribanlığından ağızdolusu danışır, Azərbaycanın multikulturalizm modelini öz ölkələrində də tətbiq etməyin tərəfdarı olduqlarını bildirirlər.

Ənənəvi olaraq keçirilən Beynəlxalq Multikulturalizm Yay və Qış məktəblərində bu il müxtəlif ölkələrdən, eləcə də Azərbaycandan 200-dək gənc iştirak edib. IX dəfə təşkil edilmiş Beynəlxalq Multikulturalizm Yay və Qış məktəblərinə bir sıra beynəlxalq qurumlar və fondlar da həmtəşkilatçı kimi qoşulub. Mütəmadi olaraq ildə iki dəfə keçirilən Yay və Qış məktəblərinin məqsədi həmin gənclərin nəzəri biliklərini multikultural və tolerant dəyərlərin qorunub yaşandığı ölkəmizdə öz gözləri ilə görüb şahid olmasına şərait yaratmaqdır. Artıq dəyərli ənənəyə çevrilən Beynəlxalq Multikulturalizm Yay və Qış məktəblərinin nəticəsi olaraq, xaricdə Azərbaycanın gənc dostlarının və onların yaxın çevrəsinin təmsalında ölkəmizin haqq işini dəstəkləyən intellektual gənclərdən ibarət ünsiyyət platforması və güclü lobbisi formalaşmışdır. Davamlı olaraq davam edən bu proses sübut edir ki, Prezident cənab İlham Əliyevin Azərbaycanın dünyada tanınması istiqamətində müəyyənləşdirdiyi hədəflər uğurla reallaşmaqdadır.

Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin (BBMM) "Azərbaycan multikulturalizmi" fənninin yerli və xarici ölkə universitetlərində tədrisi 2015-ci ildən uğurla davam edir. Hazırda dünyanın 21 aparıcı universitetində "Azərbaycan multikulturalizmi" fənni magistratura pilləsində tədris olunur. 2020-2021-ci tədris ilindən isə xarici universitetlər sırasına Cənubi Koreyanın Hankuk Universitetinin də adı əlavə olunaraq fənnin tədrisi olunduğu universitetlərin sayı 22 olacaq. Dərslərin Azərbaycan dili ilə yanaşı ingilis dilində nəşri tədrisin keyfiyyətinin daha da yüksəlməsinə imkan yaradıb.

Azərbaycan multikulturalizm dəyərlərini təbliğ edən ölkələrdən biridir. Bu işlərin davamı olaraq cənab Prezidentin 11 yanvar 2016-cı il tarixli Sərəncamı ilə 2016-cı ilin Azərbaycanda "Multikulturalizm ili" elan edilməsi bu məsələyə olan xüsusi diqqətin bariz nümunəsidir. 2016-cı il multikulturalizm adını verməklə, ilk növbədə, biz dünyada Azərbaycanı olduğu kimi təqdim etmək istədik. Göstərmək istədik ki, multikulturalizm Azərbaycanda həm həyat təzi, həm də dövlət siyasətidir. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycanda bu istiqamətdə bir çox önəmli addımlar atılmış və bir neçə mötəbər beynəlxalq

xalq tədbirləri keçirilmişdir. Məsələn, müsəlman ölkəsində ilk Avropa Oyunlarının keçirilməsi multikulturalizm və tolerantlıq ideyalarının tətənəsidir. 2017-ci ildə keçirilən İslam Oyunları da məhz bu aspektdən yanaşdıqda tolerantlığın bir nümunəsidir. Bakı Humanitar Forumu ənənəvi olaraq keçirilir. Ümumdünya Mədəniyyətlərəarası Dialoq Forumu BMT tərəfindən dəstəklənir. BMT Sivilizasiyalar Alyansının Qlobal Forumu, Dünya dini liderlərinin Zirvə görüşləri, yeni, bütün bu tədbirlərin bir məqsədi var - dinlərarası dialoqu möhkəmləndirmək, dini ayrı-seçkiliyə qarşı birgə mübarizə aparmaq, multikultural dəyərləri təbliğ etmək və beləliklə, dünyada gedən müsbət proseslərə öz töhfəmizi verməkdir.

Ölkəmizdə multikulturalizm müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu məkan olaraq tanınır. Bildiyimiz kimi Azərbaycan iki dəfə Dünya dini liderlərinin Sammitinə ev sahibliyi edib. Bu ilin 14 noyabr tarixində Dünya dini liderlərinin II Sammitinin açılış mərasimində cənab Prezidentin nitqində söylədiyi kimi, Azərbaycanın qədim dinlərarası ənənələri var. Müxtəlif dövrlərdə müxtəlif dinlərin nümayəndələri Azərbaycanda yaşayıb, yaradıb və gözəl tarixi miras qoyublar. Bunlara nümunə olaraq, Dərbənd məscidindən sonra İslam aləminin ən qədim məscidlərindən biri olan 743-cü ildə inşa edilmiş Şamaxı Cümə məscidinin əsaslı təmir edilməsi, Şəkinin yaxınlığında yerləşən Qafqazın ən qədim kilsələrindən biri olan Qafqaz Alban kilsəsini, Bakıda yerləşən atəşpərəstlik məbədi - Atəşgahı göstərmək olar ki, bu da zərdüştlük dininin Azərbaycanda qədim köklərə malik olduğunu göstərir. Sonrakı dövrlərdə rus pravoslav kilsələri, sinaqoqlar, katolik kilsəsi inşa edilmişdir. Həmçinin, Azərbaycan dövləti tarixi-dini abidələrimizin qorunması və yeni dini məbədlərin inşası istiqamətində səylərini əsirgəmir. Buna dövlətin maliyyə dəstəyi ilə ölkəmizdə yerləşən bütün dinlərin məbədlərinin əsaslı şəkildə təmir edilib və ya yenidən tikilməsini qeyd etmək olar.

Beləliklə, Azərbaycanda dinlərarası dialoqun qədim tarixi vardır və müasir Azərbaycan dövləti bu ənənələrə sadıqdır. Biz öz dinimizi təbliğ edirik, eyni zamanda, Azərbaycanda bütün dinlərin nümayəndələri sərbəst yaşayıb, fəaliyyət göstərir, öz dini ayinlərini icra edirlər. Bu onu göstərir ki, ölkəmizdə çox gözəl ictimai ab-hava vardır. Dövlət tərəfindən atılan məqsədyönlü addımlar dinindən, millətindən asılı olmayaraq, Azərbaycanda yaşayan hər kəsin multikultural təhlükəsizliyinin təmin olunduğunu göstərir. Bu gün Azərbaycanda yaşanan sabitlik, vətəndaş həmrəyliyi, milli həmrəylik bu dəyərlərə əsaslanır.

Gülnoz XƏLİLOVA,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik
Akademiyasının magistrantı.